

*Inventeringsrapport skyltar i
projektet "100 utmärkta hus"*

Utförd av Kristian Jonsson, Göteborgs stadsmuseum, för projektet "Göteborg berättar"

Våren 2016

Bakgrund och uppdrag

Under ett år mellan 2000-2001 genomfördes "Projekt Husmärkning", vilket bland annat resulterade i boken "100 utmärkta hus i Göteborg" samt att dessa hundra hus skyltades upp. Bakom projektet stod Kulturförvaltningen, Göteborg & Co och Göteborgsposten, och urvals- och innehållsarbetet utfördes av tjänstemän på Kulturförvaltningen. I förvaltningens arkiv finns inga dokument sparade från detta projekt. Därför vet vi inte vad som styrde innehållet och hur urvalet av byggnader gick till.

När nu 15 år har gått efter att projektet genomfördes, har en inventering och genomgång av skyltarna efterfrågats från fler håll. Flera fastighetsägare har hört av sig till Göteborgs stadsmuseum då uppgifterna inte längre stämmer på deras skyltar om vem som äger husen. Andra skyltar sitter inte längre uppe eller är svårtillgängliga. Ett krav på återrapportering till Kulturnämnden fanns för "Projekt Husmärkning", och denna rapport kan ses som en sådan.

Jubileumssatsningarna för Göteborgs 400-årsjubileum tog form i dialog med göteborgarna. I dialogen fanns flera förslag på märkning av platser i staden för att berätta om deras historia och betydelse. Därför finns det ett spår inom jubileumssatsningen "Göteborg berättar" som syftar till att lyfta fram betydelsefulla platser i staden på olika sätt.

Inventeringen och uppdateringen av "Hundra utmärkta hus" hade därför ett släktskap när det gällde syfte, och las därför in som ett delprojekt i jubileumssatsningen.

Projektgruppen för "Göteborg berättar" har valt att inleda detta arbete med en inventering av befintliga skyltar från "Hundra utmärkta hus". Vilket skick har de, stämmer informationen, sitter de fortfarande uppe? I inventeringen har även skyltarnas placering och tillgänglighet tagits med som parametrar. I följande rapport finns denna inventering, samt ett förslag på hur projektet skulle kunna uppdateras och utvecklas i det fortsatta arbetet. Förslaget för uppdatering och utveckling har tagit utgångspunkt i stadens prioriterade mål om allas tillgänglighet till kultur, oavsett funktionsvariation. Förslaget innehåller också ett breddat berättelseinnehåll som bättre skildrar Göteborgs stads befolkning där aspekter så som genus, social bakgrund och geografisk och tidsmässig spridning är tänkt att på ett tydligare sätt lyftas fram i vad man berättar.

Inventeringen februari-mars 2016

Under februari och mars 2016 har samtliga av de ursprungligen hundra skyltarna inventerats på deras plats i stadsmiljön. En översyn om var skyltarna sitter, i vilket skick de är i, och vilken information som framkommer av skyltarna har gjorts.

Var finns skyltarna?

Av inventeringen framgår det att 69 av de ursprungligen uppskyltade husen idag har en uppsatt skylt på fasaden. Detta innebär att var 31 av skyltarna finns inte är känt. Inventeringen visar också på att det rör sig om något fler än hundra skyltar, då det i ett flertal fall rör sig om utpekade större områden och platser, och vid i alla fall ett av dessa – Götaplatsen – så har skyltar satts på flera av området byggnader. På Götaplatsen finns idag tre uppsatta skyltar på

tre av platsens monumentala kulturinstitutioner (Stadsteatern, Konstmuséet och Konserthuset) med en redogörelse för var och en av byggnadernas berättelse snarare än platsen i allmänhet.

De större områdena är också den kategori av bebyggelse där skyltarna i störst utsträckning inte sitter uppsatta i stadsmiljön. Någon dokumentation om var skyltarna ursprungligen sattes upp har inte stötts på under arbetets gång. I övrigt kan också påpekas att de miljöer där fastighetsägarna eller andra satt upp andra skyltar (se kapitel Andra skyltar i stadsmiljö) finns sällan skyltarna från "100 utmärkta hus" uppsatta. Möjligen beror detta på att fastighetsägarna eller förvaltarna själva valt att uppdatera husens uppskyllning, och tagit ned skylten från "100 utmärkta hus".

Var de uppsatta skyltarna förvaras finns det med säkerhet olika svar på. Svaret på det finns i de flesta fall säkerligen hos respektive hus fastighetsägare eller hyresgäst. För att ta kontakten med dessa och ta reda på var skyltarna kan finnas, har det dock inom projektet gjorts en bedömning att det före den kontakten tas bör finnas ett förslag framtaget vad Göteborgs stad vill med skyltarna.

En detalj som bör noteras är att det hos Göteborgs stadsmuseum förvaras åtminstone en skylt över ett hus där det även sitter en skylt på byggnadens fasad (Östra Hamngatan 19 – Hallska huset). Detta, och vissa skyltars extremt goda skick (se nedan), indikerar att nya skyltar tagits fram för vissa hus.

Skick på skyltarna

På de skyltar som vid inventeringen var uppsatta på husens fasader, var skicket mycket varierande för de olika skyltarna. Ett flertal av skyltarna var i mycket gott skick, i vissa fall till den grad att frågan om de skyltarna är relativt nyuppsatta väcktes. En övervägande del av de uppsatta skyltarna hade helt naturliga spår efter att ha suttit på fasader i stadsmiljö under en längre tid. Till dessa spår hör helt eller delvis smutstäckta ytor, och skyltar där främst Göteborgs stadsvapen blekts i färgen.

Ett antal av de uppsatta skyltarna är å sin sida skadade efter mänsklig påverkan. Rispingar i metallen, klotter, målarfärgsstänk och klistermärken (Både påklistrade och rester utav) påverkar i olika grad, och på olika antal, skyltarnas skick.

Två skyltar med olika typer av skador. T.v bortnött färg i texten och t.h påklistrat klistermärk och missfärgningar. Båda är även blekta i färgen.

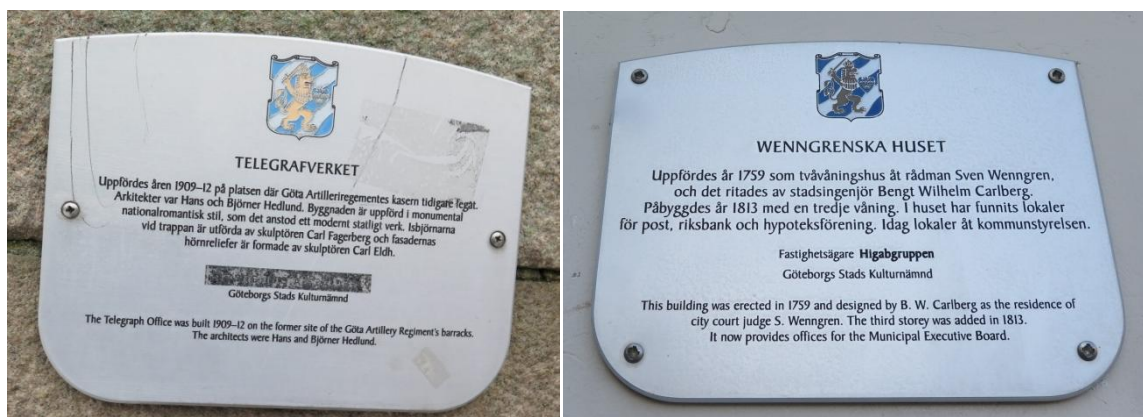
En vanligt förekommande förändring på skyltarna, sedan de sattes upp, är att den svarta färgen i den försänkta texten har nöts bort. Detta gör de skyltarna svåra att läsa, även på dem där enbart färg har nöts bort på en liten del av skyltens text.

Förändrad info på skyltarna

Den historiska informationen om husen som finns på skyltarna var, och är, av en sådan grundläggande karaktär att den efter inventeringen inte bedöms ha förändrats alls.

Den information som däremot har förändrats, och som främst varit orsaken till att fastighetsägare eller -förvaltare hört av sig angående skyltarna till Göteborgs stadsmuseum, rör fastigheternas ägarförhållanden. Flera byggnader har under de åren som gått sedan skyltarna sattes upp bytt ägare, och på ett antal av de skyltar som är uppsatta är uppgiften om ägare idag inte aktuell. Möjligen är detta även en av orsakerna till att skyltar har plockats ner från fasader.

Av informationen som går att utläsa från de uppsatta skyltarna är de angivna ägarförhållandena inte längre aktuella på ett 20-tal av de 69 uppsatta skyltarna. Noterbart är även att informationen med ägarförhållanden har klistrats över på en skylt och ändrats genom nytryck av text på ett flertal skyltar. Det senare gäller Higab, som ändrat flertalet av skyltarna på fastigheter som de numera äger, men inte gjorde år 2001.

Till vänster har fastighetsägaruppgiften klistrats över. Skylten till höger upplevs vara nytryckt i och med att texten är tjockare än övrig text.

Ett fåtal skyltar har också felstavade ord och fall av särskrivningar i text förekommer i enstaka fall.

Placering och tillgänglighet

I arbetet med inventeringen av skyltarna har även placering och tillgänglighet till skyltarna varit något som setts över. Kring frågorna som rör tillgänglighet har en löpande diskussion förts med Arvsfondsprojektet FunkTek, som drivs på Göteborgs stadsmuseum. Projektet arbetar med att utvärdera museets olika verksamheter för att hitta olika typer av lösningar för att skapa ett mer tillgängligt museum.

Generellt sett så sitter de uppsatta skyltarna på husens gatufasader, lätta att upptäcka när man kommer till platsen. Vad som kan anmärkas för denna grupp av skyltars placering är att många

utav dem sitter relativt högt på fasaden för att läsa för en stående person. Detta gör att skyltarna blir svårtillgängliga att läsa för till exempel en rullstolsburen person.

En annan fråga om placering dök under inventeringens gång upp kring de skyltar som rör ett större område eller ett hus som inte enbart har en gatufasad. För denna grupp av hus finns en svårighet att över huvud taget hitta till platsen där skylten sitter. Det kan handla både om att skylten till exempel sitter uppsatt inne på en gård som inte upplevs som en offentlig plats, och därmed gör skylten svårtillgänglig, likaväl som det kan handla om att det kan vara svårt att förstå var en skylt sitter i ett större utpekade område. Om en skylt är svår att hitta när man aktivt letar efter den, bör det vara så att den då också sitter på en plats som gör att intresserade personer inte spontant upptäcker skylten och tar del av dess information.

För tankegångarna kring tillgängliga skyltar har FunkTeks erfarenheter kring vad som är en tillgänglig skylt använts. Flera av dessa punkter skulle kunna göra de aktuella skyltarnas information mer tillgänglig för fler, bland annat när det gäller språklig utformning, teckenstorlek och kontrast mellan text och bakgrund.

Även när det kommer till tillgängligheten rent fysiskt till skyltarna så finns en del anmärkningar att göra. Några skyltar sitter uppsatt bakom en soptunna eller ett cykelställ, flera skyltar sitter intill entréer utan ramp ett antal trappsteg ovanför gatunivå och ett antal sitter uppsatta bakom pelare eller liknande.

Bild t.v. exempel på otillgänglig skylt på grund av soptunna, i mitten svårtillgänglig på grund av placering ovanför smal trapp utan ramp, t.h. exempel på där engelsk text är uppenbart mer kortfattad.

Noteras bör även att skyltarnas information på engelska på de flesta uppsatta skyltar är väsentligt mer kortfattad än den svenska. Är man inte svensktalande och läser skyltarnas text så blir det uppenbart att man går miste om information som den svensktalande läsaren får ta del av.

Om vilka hus och vad berättar skyltarna

Skyltarna berättar om 100 utmärkta hus, men i dessa berättelser ryms samtidigt berättelser om staden och världen runt omkring dem, lika mycket som berättelser om människor med koppling

till husen. Med tanke på att berättelserna som lyfts fram representerar Göteborg, är det viktigt att titta på vilka hus, och berättelser knutna till dem, som lyfts fram. Ett citat som belyser dessa frågor ur ett tillgänglighetshänseende, har hämtats från FunkTeks erfarenheter:

”Om berättelserna har en mångfald kommer också en mångfald av människor att vilja ta del av dem.”

Denna mångfald handlar om att berättelserna tar hänsyn till klass, genus, kulturell bakgrund och funktion i vad de berättar. Då skyltarna lyfter fram hus i Göteborg, bör också en geografisk och tidsmässig aspekt kopplas till FunkTeks erfarenheter.

I inventeringsarbetet har ingen dokumentation hittats kring hur urvalsarbetet kring hus och berättelser gick tillväga, utan vad som här presenteras utgår helt ifrån de hus som fick skyltar och de berättelser som framkommer på skyltarna.

Rent geografiskt kan man se att 54 av de 100 uppskyttade husen finns i den historiska stadskärnan, innanför vallgraven. Hisingen har till exempel bara ett bidrag bland de hundra, och de stora stadsdelarna längre ut från stadskärnan är inte alls representerade. Vad säger detta urval om staden? Vilken bild av Göteborg vill man med skyltning på stadens utmärkta hus ge läsaren?

En stor övervikt av de 100 husen härrör från 1800-talet, med en viss tyngdpunkt på århundradets andra hälft. Ett antal av byggnaderna är från 1900-talets absoluta början, medan ett fåtal är byggda mellan 1920 och 1930. Tittar man på vilka kategori av byggnader som är representerade så är de högre klassernas bostadsmiljöer, handelshus och offentliga inrättningar av olika slag kraftigt dominerande. En handfull av skyltarna finns på tidigare industribyggnader, medan de lägre samhällsklassernas bostadsmiljöer nästan helt saknas i urvalet. En stor del av de uppskyttade husen är också sådana som skyddas som byggnadsminnen.

När det gäller skyltarnas presenterade berättelser så presenteras allt som oftast ett byggnadsår och husets olika utbyggnads- och nybyggnadsfaser tillsammans med en arkitekt, en byggherre och de tidiga ägarna (allt som oftast män). Endast i ett fåtal fall finns namngivna kvinnor i informationstexten, där de har en annan roll än släkting till de framlyfta männen i berättelserna.

De skyltar för hus som får antas ha valts ut därför att intressanta historier och berättelser går att enkelt knyta till dem, blir ofta mer djuplodade i sin information, och tar ett steg ifrån den standardiserade historieskrivningen vars information återfinns i de flesta berättelser om Göteborg. Där fler, och annorlunda, berättelser tillåts ta plats så träder också en mer mångfasetterad bild av Göteborg fram.

Andra skyltar i stadsmiljön i Göteborg

Under inventeringsarbetet med skyltarna har det blivit tydligt att stadsmiljön innehåller många skyltar som berättar något om dess byggnader. I detta avseende är skyltarna för ”100 utmärkta hus” inte unika i Göteborg, inte heller till utseende eller typ av information.

Ett liknande exempel på skyltar av ungefär samma typ är det kommunala Bostadsbolagets skyltning av sina byggnader på Kvarnberget i stadsdelen Nordstaden. Även Higab, som är den vanligast förekommande fastighetsägaren i 100 utmärkta hus, har vid flera av sina historiska byggnader satt upp information om dessa för besökare att ta del av. Till exempel finns i Kronhusområdet vepor som berättar historien bakom husen och området, i ett betydligt större format än skyltarna i detta projekt.

Om man går runt i Göteborg och letar efter skyltar på fasader, lägger man snabbt även märke till att ett stort antal byggnader har äldre skyltar eller plaketter uppsatta på fasaderna. De berättar ofta bara husets namn och byggnadsår, men bidrar ändå med en liten kunskap om vad man det är man har framför sig.

De mest ambitiösa skyltarna som stötts på under inventeringen är dem som sitter på fasaderna på byggnaderna i kulturreseptatet Klippan. Här finns en skylt till varje hus som berättar mer ingående om just det husets roll och funktion i hela anläggningen. Sådana skyltar blir helt naturligt mer djuplodande i sin information än vad en skylt för hela området skulle kunna vara. Möjligen är det därför ingen skylt för 100 utmärkta hus finns uppsatt i området, trots att Klippan ursprungligen var ett av "husen" som skyltades upp.

Tre exempel på andra typer av skyltar med historisk information i Göteborgs stadsrum.

Med denna ofullständiga genomgång av andra skyltar i Göteborgs stadsmiljö vill vi visa på att skyltarna i "100 utmärkta hus" finns i ett sammanhang av annan liknande information när man rör sig i staden. Det är därför viktigt att lyfta frågan varför en brukare ska läsa just detta projekt skyltar, och hur man kan arbeta med informationen i stadsrummet så att den särskiljer sig och ger brukaren något den inte enkelt kan få någon annanstans.

Andra skyltar i stadsmiljön i andra städer

Även om det inte varit en stor del i arbetet med denna rapport vill vi även säga något om hur andra städer runt om i världen har gestaltat information om olika delar av stadens historia. Runt

*Exempel på hur man i Budapest presenterar historia i stadsmiljö.
Foto: Kajsa Lagerkvist.*

för att berätta om de olika byggnaderna man ser. Denna lösning ger även en möjlighet att taktillt lära känna stadsmiljön.

om i Europas städer möter man olika typer av lösningar för historieberättande i stadsmiljön. Det kan röra sig om konstnärliga utformningar, användandet av befintliga företeelser som gatubrunnar och gatubeläggning eller tekniska lösningar till hur man berättar. Dessa kan fungera som inspiration och ett samtalsunderlag för hur man skulle kunna tänka kring berättandet av Göteborgs historia i det offentliga rummet. Här intill finns ett exempel, från Budapest, där man konstnärligt använt sig av stadssiluetten

Förslag från "Göteborg berättar" för uppdatering och utveckling

Utifrån inventeringen, och den analys av denna som presenteras i denna rapport, är förslaget från projektgruppen för "Göteborg berättar" att de skyltar som fortfarande sitter uppe på byggnader plockas ned. Detta förslag baserar sig på att skyltarna från det ursprungliga projektet idag är långt ifrån fullständiga, att skicket på skyltarna i många fall är relativt dåligt och att skyltarna i många fall inte lever upp till dagens önskemål om tillgänglighet. Inom projektgruppen har en diskussion förts om hur man gör i de fall där fastighetsägaren eller -förvaltaren gärna har kvar den uppsatta skylten. Det förslag som projektgruppen landat i är att dessa fastighetsägare kan ges möjligheten att behålla skylten uppsatt, med förutsättning att kommunvapnet och kulturförvaltningens underskrift slipas bort från skylten. I denna process är en god dialog med fastighetsägarna och -förvaltarna väldigt viktig. Detta är även viktigt i samtalet kring eventuellt återställande av fasader när skyltarna tas ned.

Trots att förslaget är att ta ned skyltarna från fasaderna, så finns fortfarande den information som togs fram inom skyltprojektet 2000-2001, och denna bör även fortsättningsvis göras tillgänglig för göteborgare och besökare till staden. En del av förslaget om hur man går vidare är att de "100 utmärkta husen" läggs ut i kartappen "Min stad" som stadsbyggnadskontoret driver och som kommer att lanseras under 2016. I "Min stad" kommer "Göteborg berättar" att ha en flik där platser berättar om olika delar av Göteborgs historia. Förslaget innebär att skyltarnas nuvarande information omarbetas och utökas för att sedan, efter hand de blir klara, publiceras i "Min stad" med samma urval som i det ursprungliga projektet. För textarbete och research behöver arbetstid avsättas.

Historisk information i stadsmiljön är viktigt. För att vad man berättar ska kännas angeläget för så många göteborgare som möjligt, görs ett brett riktat upprop genom Stadsmuseets kommunikatörer med frågan "vilken plats eller byggnad i Göteborg betyder mycket för dig?". Utifrån de svar som kommer in tas information om platserna/husen fram av projektgruppen för "Göteborg berättar", i samverkan med göteborgare och andra intresserade parter.

Förslaget för hur den framtagna informationen sedan fysiskt ska presenteras i stadsmiljön innebär att en konstnär ges ett skissarvode för att ta fram en prototyp för nya lösningar av historiska berättelser i det offentliga rummet. I arbetet med att ta fram en prototyp kommer projektet FunkTeks testpiloter att finnas med, för att på ett naturligt sätt få med tillgänglighetsaspekterna i arbetet – och i slutänden kunna presentera en prototyp som är tillgänglig för alla som vill ta del av informationen.

Förslaget i punktform:

- De uppsatta skyltarna plockas ned. Fastighetsägarna ges möjligheten att ha kvar skylt utan kommunvapen och Kulturförvaltningens underskrift.
- De utvalda byggnaderna från "100 utmärkta hus" läggs in i SBK:s app "Min stad" med uppdaterad information.
- Ett brett upprop bland göteborgare tar fram viktiga platser. "Göteborg berättar" tar fram information om platserna.
- Konstnär ges skissarvode för att ta fram prototyp för hur informationsplats fysiskt ska gestaltas.
- Projektet FunkTek finns med i arbetet med prototyp för att säkra god tillgänglighet.

Bilaga 1: Excel-fil med samtliga inventerade skyltar

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Rådhuset	Nordstaden 11:7	Higab	Ej uppsatt.		
Rådhusets tillbyggnad	Nordstaden 11:7	Higab	Ej uppsatt.		
Wenngrenska huset	Nordstaden 16:2	Higab	Skylt i hörnet Torggatan/Gustaf Adolfs torg	Gott	
Stadshuset	Nordstaden 16:2	Higab	Ej uppsatt.		
Börsen	Nordstaden 16:2	Higab	Skylt i hörnet Gustaf Adolfs torg/Ö. Hamngatan	Bortnött färg i text, något klottrad, rispa över platta.	
Hallska huset	Nordstaden 17:3	Ernström Fastigheter AB	Skylt uppsatt intill entré mot Ö. Hamngatan. Dubblett av skylt finns på museet.	Smutsig, i övrigt gott.	Fel ägare på skylt.
Ö. Hamngatan 15	Nordstaden 24:11	Wallenstam AB	Skylt uppsatt på fasad mot Ö. Hamngatan.	Blekt, påklustrat klistermärke	Fel ägare på skylt.
Oterdahlska huset	Nordstaden 24:10	Göteborgs kommun	Skylt uppsatt intill entré mot Ö. Hamngatan.	Bortnött färg i text, allmänt slitage.	Fel ägare på skylt?
Navigatons skolan	Nordstaden 28:2	NIAM FOND IV NORDSTADEN 28:2 AB	Skylt uppsatt intill entré på innergård.	Blekt, i övrigt gott.	Fel ägare på skylt.
Kronhus området	Nordstaden 702:32	Higab	Ej uppsatt.		
Kronhuset	Nordstaden 19:3	Higab	Ej uppsatt.		
Ht-huset	Nordstaden 14:1	AB Platzer	Ej uppsatt.		
Holtermanska barracken.	Nordstaden 13:16	BRF Hembygden	Ej uppsatt.		
Hotell Hembygden	Nordstaden 13:16	BRF Hembygden	Ej uppsatt.		
Stora Tullhuset	Nordstaden 36:2	Higab	Skylt uppsatt intill mindre entré mot älven.	Blekt, i övrigt gott.	
N. Hamngatan 4	Nordstaden 13:7	Gamla Tullen Fastighets AB	Skylt uppsatt intill entré mot N. Hamngatan.	Blekt, i övrigt gott.	Sprickor i puts på grund av skyltuppsättning. Fel ägare på skylt.
Thamska huset	Nordstaden 13:4	Mustad Fastighet AB	Skylt uppsatt på fasad mot N. Hamngatan.	Bortnött färg i text, blekt.	

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Radheska Huset	Nordstaden 13:14	Higab	Skylt uppsatt på fasad i hörnet N. Hamngatan/Smedjegatan.	Blekt, rispor på platta, stänk av målarfärg på sklt.	Är fasaden målad runt skylten? Utseende under?
Ostindiska huset	Nordstaden 12:1	Higab	Skylt ej uppsatt. Skylt förvaras i museichefens kontor.		
Sahlgrenska huset	Nordstaden 11:1	Higab	Skylt uppsatt på fasad mot N. Hamngatan.	Blekt, i övrigt gott.	
Frimurarlogen	Inom Vallgraven 15:4	?	Skylt uppsatt på fasad mot S. Hamngatan.	Stora delar bortnött färg i text.	
S. Hamngatan 25	Inom Vallgraven 15:1	Wallenstam AB	Skylt uppsatt intill entré mot S Hamngatan.	Något nedsmutsad, i övrigt gott.	Ägaruppgifter saknas på skylt.
Chalmerska huset	Inom Vallgraven 16:14	Chalmersfastigheter AB	Skylt uppsatt intill entré mot S Hamngatan.	Rest av klistermärken, i övrigt gott.	
S. Hamngatan 13	Inom Vallgraven 16:26	BRF Kommersrådet Nr 1	Ej uppsatt.		Info i bok gäller ej nuvarande hus på adress. Har det någonsin funnits en skylt?
Residenset	Inom Vallgraven 53:16	Statens Fastighetsverk	Ej uppsatt.		
Sjöräddningens hus	Inom Vallgraven 64:29	Svenska Hus	Skylt uppsatt på gavel av huset.	Något blekt, i övrigt gott.	
Wijkska Huset	Inom Vallgraven 53:14	BRF Lilla Torget	Skylt uppsatt på fasad invid entré till Fiskekrogen.	Smutsig och mycket bortnött färg i text.	Fel ägare på skylt.
Lilla Torget 3	Inom Vallgraven 54:10	Balder	Skylt uppsatt intill entré mot Lilla Torget.	Nednött färg i text.	Fel ägare på skylt.
Lilla Torget 4	Inom Vallgraven 54:9	Balder	Skylt uppsatt intill entré mot Lilla Torget.	Smutsig och mycket bortnött färg i text.	Fel ägare på skylt.
Lilla Torget 5-6	Inom Vallgraven 54:8	KB Safiren	Skylt uppsatt intill sidoentré mot Lilla Torget.	Flammig yta, mycket bortnött färg i text.	Fel ägare på skylt.

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Renströmska Huset	Inom Vallgraven 58:5	Västra Hamngatan 9 i Göteborg KB/Lennart Grebelius (?)	Skylt uppsatt intill entré mot V. Hamngatan.	Mycket gott skick.	
Telegrafverkets hus	Inom Vallgraven 34:5	LM Engströms gymnasium	Skylt uppsatt på träpaltta på fasad mot V. Hamngatan.	Smutsig, i övrigt gott.	
Biskopshuset	Inom Vallgraven 33:3	LM Engströms gymnasium	Skylt uppsatt intill entré mot V. Hamngatan.	Smutsig, i övrigt gott.	
Sociala Huset	Inom Vallgraven 71:2	Higab	Ej uppsatt.		
Gegerfeldska villan	Inom Vallgraven 30:3	Higab	Skylt uppsatt på smidesstaket mot Arkitektgatan.	Smutsig och mycket bortnött färg i text.	
Telegrafverket	Inom Vallgraven 36:4	Higab	Skylt uppsatt på mur som löper ut från byggnad mot Kungsgatan.	Rispad, rester av klistermärken.	Äldre ägares namn överklistrat.
Fiskhallen	Inom Vallgraven 70:1	Higab	Skylt uppsatt på gavelfasad mot väster.	Rispad, klistermärken på.	
Glashuset	Inom Vallgraven 22:3	Vasakronan	Skylt uppsatt intill entré mot Kungsgatan.	Smutsig, i övrigt gott.	Fel ägare på skylt.
Dahlgrenska huset	Inom Vallgraven 22:6	Balder	Skylt uppsatt t.h om entré mot Kungsgatan.	Smutsig, bortnött färg i text.	Fel ägare på skylt.
Hernhutarnas Hus	Inom Vallgraven 21:3	Linhultska stiftelsen.	Skylt uppsatt t.v om entré mot Kungsgatan.	Mycket gott.	Eget emblem på skylt.
Saluhallen	Inom Vallgraven 72:1	Higab	Skylt uppsatt t.h om entré mot Kungstorget.	Smutsig, i övrigt gott.	
Ölhallen 7:an	Inom Vallgraven 24:2	KB Bärnstenen	Skylt uppsatt t.v om entré till ölhallen.	Mycket gott.	
Bräutigams	Inom Vallgraven 8:14	Berit Margareta Bräutigam	Ej uppsatt.		
Palladium	Inom Vallgraven 5:1	SEB Trygg Liv	Skylt uppsatt på fasad mot Ö. Larmgatan.	Blekt, rispad.	

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Kungsportsplatsen 2	Inom Vallgraven 6:1	Wallenstam AB	Skylt uppsatt på hörnet Ö. Larmgatan och V. Hamngatan	Klottrad på, rispad yta, rest av klistermärken och bortnött färg i text.	Fel ägare på skylt.
Kontoristföreningens hus	Inom Vallgraven 4:5	KB Storan 1	Skylt uppsatt i valvbåge till entré mot Bastionsplatsen	Blekt, missfärgad och bortnött färg i text.	Fel ägare på skylt?
Synagogan	Inom Vallgraven 3:7	Mosaiska församlingen	Skylt uppsatt t.v om entré mot Stora Nygatan.	Blekt, i övrigt gott.	
Stora Nygatan 17 1/2	Inom Vallgraven 3:4	Gbg Inom Vallgraven 3-4 AB	Ej uppsatt.		
Göta Källare	Inom Vallgraven 13:1	Higab	Skylt uppsatt t.v om entré mot Hotellplatsen.	Gott.	
Palacehuset	Inom Vallgraven 14:1	Palacehuset i Gbg AB	Ej uppsatt.		
Kyrkogatan 33	Inom Vallgraven 8:22	Cosmorama Nova AB	Skylt uppsatt t.v om entré mot Kyrkogatan.	Något rispad yta, i övrigt gott.	Fel ägare på skylt.
Kyrkogatan 31	Inom Vallgraven 8:1	Cosmorama Nova AB	Skylt uppsatt t.v om entré mot Kyrkogatan.	Gott.	Fel ägare på skylt.
Ö. Hamngatan 35	Inom Vallgraven 20:7	Vasakronan	Skylt uppsatt på fasad mot Ö Hamngatan.	Gott.	Fel ägare på skylt.
Landeriet Bagaregården	Bagaregården 7:48	Higab	Ej uppsatt.		

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Sahlgrenska sockerbruket	Olskroken 18:7	AB Platzer	Skylt uppsatt på fasad t.h. om entré mot gård.	Gott.	Fel ägare på skylt.
Villa Soltorpet	Bö 10:13	Eva Christina Eriksson	Ej uppsatt.		
Dispensären	Stampen 11:14	Higab	Skylt uppsatt intill entré mot söder.	Gott.	
Spinnhuset	Stampen 20:2	Higab	Ej uppsatt.		
Göteborgs remfabrik	Gårda 23:14	Higab	Skylt uppsatt t.v om entré mot Åvägen.	Något blekt, i övrigt gott.	
Stora Katrinelund	Heden 38:1	Higab	Skylt uppsatt på fasad t.h om entré mot gården.	Gott.	
Elyseum	Heden 39:14	Göteborgs energi	Skylt uppsatt på fasad t.h om entré mot Västgötag.	Blekt, bortnött färg i text.	
Hotell Eggers	Nordstaden 702:42	Higab	Ej uppsatt.		
Centralstationen	Gullbergsvass 17:3	Jernhusen	Ej uppsatt.		
Tobaksmonopolet	Gullbergsvass 6:24	KB Turkosen	Ej uppsatt.		
Stora Teatern	Lorensberg 38:3	Higab	Skylt uppsatt på fasad mot Avenyn.	Blekt, smutsig, klottrad på och bortnött färg i text.	
Dicksonska villan	Heden 16:12	Higab	Skylt uppsatt på träplatta på fasad mot Gamla Allén.	Blekt, i övrigt gott.	
Wernerska villan	Lorensberg 42:1	Higab	Skylt uppsatt på fasad t.v om entré mot Parkgatan.	Smutsig, rester av klistermärken, bortnött färg i text.	
Gamla Chalmers	Lorensberg 47:6	Higab	Skylt uppsatt t.h om entré mot Storgatan.	Smutsig, i övrigt gott.	

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Valands konstskola	Lorensberg 47:6	Higab	Skylt uppsatt t.h. om entré mot Vasagatan.	Smutsig, blekt, i övrigt gott.	
Röhsska museet	Lorensberg 51:11	Higab	Skylt uppsatt på fasad på mindre utbyggnad på västra delen av fasad mot Vasagatan.	Rester av klistermärken, blekt.	
Valand	Lorensberg 52:1	Göta Par Bricole	Skylt uppsatt på grindstople vid entré mot Vasagatan.	Rispad, rester av klistermärken.	
HDK	Lorensberg 51:11	Higab	Skylt uppsatt t.h om entré mot Kristinelundsgatan.	Blekt, bortnött färg i text.	
Avenyn 16-18	Lorensberg 53:1, 53:3	Wallenstam, Göteborgslokaler	Skylt uppsatt t.v om entré till nr 18 mot Avenyn.	Bortnött färg i text, blekt.	Ingen fastighetsägare angiven på skylt.
Lorensbergsteatern	Lorensberg 29:2	Higab	Skylt uppsatt t.h om huvudentré.	Gott.	
Götaplatsen	Lorensberg 9:3, 31:1, 30:2	Higab	Tre skyltar uppsatta vid sidan om entréerna till Stadsteatern, Konserthuset och Konstmuseet.	Blekta, smutsiga, rispade och bortnött färg i text.	Ett utmärkt "hus" - tre skyltar.
Lorensbergs villastad		Fastighet där skylt sitter: GU	Skylt uppsatt på mur till Ågrenska villan, Högåsplatsen 2.	Bortnött färg i text.	Helt område utpekad.
Hvitfeldtska	Lorensberg 1:9	Göteborgs kommun	Ej uppsatt.		

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Göteborgs hemtrefnad	Vasastaden 18:6	Göteborgs kristliga studenthem förening	Skylt uppsatt på fasad mot Föreningsgatan.	Bortnött färg i text i ett hörn, i övrigt gott.	Namn på skylt: Jeriko.
Engelbrektsskolan	Vasastaden 14:1	Göteborgs kommun	Ej uppsatt.		
Tomtehuset	Vasastaden 12:17	Bostadsbolaget	Skylt uppsatt på fasad intill kiosk mot Vasagatan.	Klottrad på, rispåd.	
Gamla Stadsbiblioteket	Haga 715:32	Higab	Skylt uppsatt t.v om entré mot Vasagatan.	Klottrad på, blekt.	
Universitetets huvudbyggnad	Lorensberg 60:1	Göteborgs kommun	Skylt uppsatt på bas till lejonstaty t.v om trappa till huvudentré.	Rispåd, klottrad på och bortnött färg i text.	Fel ägare på skylt.
Aftonstjärnan	Lindholmen 735:345	Aftonstjärnans kulturförening	Ej uppsatt.		
Småbarnsskolan	Vasastaden 31:6	Higab	Skylt uppsatt på fasad ut mot Föreningsg.	Blekt, i övrigt gott.	
Korsettfabriken	Kommendantängen 8:8	Fastighets AB Korsettfabriken	Skylt uppsatt på fasad ut mot Kastellgatan.	Smutsig, i övrigt gott.	Fel ägare på skylt.
Dicksonska stiftelsen	Haga 6:1	Robert Dicksons stiftelse	Skylt uppsatt på fasad mot Haga Nygata.	Rispåd, smutsig, klistermärken på.	
Dicksonska folkbiblioteket	Haga 4:1	Higab	Skylt uppsatt t.h om entré ut mot Södra Allégatan.	Blekt, smutsig, rispåd, bortnött färg i text.	
Hagabadet	Haga 3:1	Higab	Skylt uppsatt t.v om entré ut mot Södra Allégatan.	Mycket smutsig, rispåd.	

Namn	Fastighetsbeteckning	Ägare	Skylt/Placering	Skick	Övrigt
Järntorget 6	Haga 9:6	Poseidon	Skylt uppsatt t.h om entré till nr. 6.	Mycket smutsig, bortnött färg i text.	
Auktionsverket	Masthugget 8:10	Avenyfamiljen	Ej uppsatt.		
Långgatans polishus	Masthugget 4:5	Sigillet	Skylt uppsatt t.v om entré mot Tredje Långgatan.	Rispad, klistermärken på och rester av klistermärken.	Fel ägare på skylt.
Nordhemsskolan	Olivedal 3:27	Göteborgs kommun	Ej uppsatt.		
Naturhistoriska museet	Slottskogen 719:11	Higab	Ej uppsatt.		
Landala egnahem		Flertalet	Ej uppsatt.		
Kungsladugårdens egnahem		Flertalet	Ej uppsatt.		
Klippans kulturreservat	Majorna 140:8 m.fl.	Higab	Ej uppsatt.		Varje hus i området skyltat av fastighetsägarna.
Olsonska gården	Majorna 720:216	Familjebostäder	Skylt uppsatt t.h om entré ut mot Allmänna vägen.	Gott.	
Gathenhielmska huset	Majorna 722:105	Higab	Skylt uppsatt t.v om entré mot Stigbergstorget.	Smutsig, målarfärgsstänk, klottrad på.	
Gathenhielmska reservat	Majorna 722:105	Higab	Ej uppsatt.		
Carlanderska sjukhemmet	Johanneberg 14:36	Stiftelsen Carlanderska Sjukhuset	Ej uppsatt.		

Vad är en tillgänglig skylt?

- Hur Funkteks erfarenheter kan användas vid framtagning av skyltar. Ett samarbete mellan Funktek & Jubileumsprojektet Göteborg Berättar.

ARBETSMATERIAL

Sammanställt av:

Daniel Gillberg

Göteborgs stadsmuseum

2016-03-21

Bakgrund

På Göteborgs stadsmuseum drivs Arvsfondsprojektet Funktek. Projektet har sedan februari 2014 utvärderat Göteborgs stadsmuseums utställningar och stadsvandringar för att hitta olika typer av lösningar som bidrar till att skapa ett mer tillgängligt museum. Verksamheterna har testats tillsammans med referenspersoner med olika normbrytande funktionsvariationer. Följande dokument bygger på projektets erfarenheter samt på Västra Götalandsregionens riktlinjer som finns samlade i dokumentet *Tillgängliga och användbara miljöer*. Läs mer om Funktek på www.funktek.se.

Detta dokument har tagits fram som ett led i Funkteks samarbete med Jubileumsprojektet Göteborg berättar.

Skyltens innehåll

- Berättelserna som tas fram tar hänsyn till klass, genus, kulturell bakgrund och funktion. Om berättelserna har en mångfald kommer också en mångfald av människor att vilja ta del av dem.

Språk

- Språket som används är allmänt hållet. Undvik begrepp och fackspråks.
- Verktyg: lix.se
  - Exempel:
    - ”Kulturarvet är viktigt för att förstå vår gemensamma historia.” Lix-värde 53 (normal-svårt)
    - ”Äldre byggnader är viktiga att ha kvar för att vi ska kunna förstå vår historia.” = lix-värde 35 (lättläst/skönlitteratur)
    - Texterna bör vara inom nivån <30 - 40.
- Antal ord
  - Faktabaserade texter bör ej vara längre än 80 - 100 ord.
  - Berättande texter/ levnadsöden i jag-form kan vara längre, max ca 150 ord.

Textens utformning

- Typsnitt
  - Igenkänning och vana är viktigt. Arial, Verdana, Georgia och Trebuchet MS är typsnitt som funkar bra. Av typsnitten som används på Göteborgs stadsmuseum har tester visat att Whitney funkar bäst.
- Teckenstorlek
  - Funkteks tester har visat att texter som är **30 punkter stora funkar bäst.**
  - Ju längre ifrån en text ska läsas ifrån ju större bör den vara. 30 punkter har funkat bra när man kan komma relativt nära texten.

- Radavstånd
  - Använd ett radavstånd som är 30 % större än teckenstorleken.
- Balk
  - En vänsterställd vertikal linje i fetstil, en så kallad balk, hjälper ögat att hitta tillbaka till början av ny rad.
- Kontraster
  - Undvik helt vit text mot gul, orange och röd bakgrund.
  - Använd i övrigt mesta möjliga kontrast.

Tekniska lösningar

- Skyltens text finns inläst och spelas upp
- Skyltens text finns översatt till en teckenspråkstolkad film

Skyltens utformning

- Skylten är lutad 45 grader. Vid lutande skylt är skylten placerad så att dess nederkant är ca 0,8 meter ovan mark/golv.
- Det går att rulla in med rullstol för att komma in till skylten.
- Skylten är taktil (karta, taktil bild på hus etc)

Skyltens placering

- Placera skylten så att alla kan nå den, oavsett om de är rullstolsburna eller går.
- Om skylten placeras mot en vägg och ej kan lutas placeras skylten i mitten av intervallet 90 - 150 cm (skyltens placering varierar beroende på hur lång den är).